

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (peto vijeće)

28. lipnja 2018.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Nadležnost, priznavanje i izvršenje sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću – Uredba (EZ) br. 2201/2003 – Članak 8. stavak 1. – Uobičajeno boravište djeteta – Dojenče – Odlučujuće okolnosti za utvrđivanje tog boravišta”

U predmetu C-512/17,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu (Općinski sud Poznań – Stare Miasto u Poznanju, Poljska), odlukom od 16. kolovoza 2017., koju je Sud zaprimio 22. kolovoza 2017., u postupku

HR

uz sudjelovanje:

KO,

Prokuratura Rejonowa Poznań Stare Miasto w Poznaniu,

SUD (peto vijeće),

u sastavu: J. L. da Cruz Vilaça (izvjestitelj), predsjednik vijeća, E. Levits, A. Borg Barthet, M. Berger i F. Biltgen, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Wahl,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za HR, A. Kastelik-Smaza, *advokat*,
- za KO, K. Obrębska-Czyż, *advokat*,
- za poljsku vladu, B. Majczyna, u svojstvu agenta,
- za češku vladu, M. Smolek, J. Vláčil i A. Kasalická, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, M. Wilderspin i D. Milanowska, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: poljski

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 8. stavka 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL 2003., L 338, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133. i ispravak SL 2014., L 46, str. 22.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru postupka koji je pokrenula HR u vezi sa zahtjevom za određivanje načina izvršavanja roditeljske odgovornosti u pogledu njezine maloljetne kćeri.

Pravni okvir

Uredba br. 2201/2003

- 3 Uvodnom izjavom 12. Uredbe br. 2201/2003 propisuje se:
„Nadležnost u predmetima povezanim s roditeljskom odgovornošću, utvrđena ovom Uredbom, temelji se u svjetlu zaštite interesa djeteta, posebno na kriteriju blizine. To znači da bi u prvome redu trebala biti nadležna država članica u kojoj dijete ima uobičajeno boravište, osim u određenim slučajevima mijenjanja djetetova boravišta ili u skladu sa sporazumom između nositelja roditeljske odgovornosti.”
- 4 Za potrebe te uredbe, njezin članak 2. točka 9. definira izraz „pravo na skrb” kao „prava i obveze koji se odnose na roditeljsku skrb nad djetetom, a posebno na pravo određivanja djetetova boravišta”.
- 5 Odjeljak 2. pod naslovom „Roditeljska odgovornost” u poglavlju II. navedene uredbe, naslovljenom „Nadležnost”, sadržava, među ostalim, članke 8. do 15. te uredbe.
- 6 Člankom 8. Uredbe br. 2201/2003, naslovljenim „Opća nadležnost”, predviđeno je:
„1. Sudovi države članice nadležni su u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću prema djetetu koje ima uobičajeno boravište u državi članici u trenutku pokretanja postupka.
2. Stavak 1. podložan je primjeni odredaba članaka 9., 10. i 12.”
- 7 Članak 12. te uredbe, naslovljen „Prorogacija nadležnosti”, u stavku 3. propisuje:
„Sudovi države članice nadležni su za roditeljsku odgovornost u postupcima, osim onih iz stavka 1., ako:
(a) postoji bitna veza djeteta i te države članice, posebno zbog činjenice da jedan od nositelja roditeljske odgovornosti ima uobičajeno boravište u toj državi članici ili da je dijete državljanin te države članice;
i
(b) su nadležnost sudova izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku u trenutku pokretanja postupka pred sudom, a to je i u interesu djeteta.”

- 8 Sukladno odredbama članka 15. Uredbe br. 2201/2003, naslovljenog „Prijenos nadležnosti na sud koji je primjereniji za rješavanje”:

„1. Iznimno, sudovi države članice koji imaju stvarnu nadležnost mogu, ako smatraju da bi sud druge države članice, s kojom je dijete posebno povezano, mogao bolje rješavati predmet, ili neki posebni dio predmeta, i ako je to u interesu djeteta:

- (a) zastati s rješavanjem predmeta ili dijela predmeta i pozvati stranke da podnesu zahtjev sudu te države članice u skladu sa stavkom 4.; ili
- (b) zahtijevati od suda druge države članice da se proglašni nadležnim u skladu sa stavkom 5.

[...]

3. Smatra se da je dijete posebno povezano s nekom državom članicom, kao što je spomenuto u stavku 1., ako je u toj državi članici:

[...]

- (c) je dijete njezin državljanin [...]

[...]”

Poljsko pravo

- 9 U skladu s člancima 579., 582. i 582.¹ ustawa – Kodeks postępowania cywilnego (Zakon o građanskom postupku) od 17. studenoga 1964. (Dz. U. iz 2016., pozicija 1822), u verziji koja se primjenjuje u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: Zakon o građanskom postupku), predmeti koji se odnose na dodjelu roditeljske skrbi, uređenje osnovnih interesa djeteta i pravo na posjećivanje djeteta ispituju se u izvanparničnom postupku.
- 10 U skladu s člankom 1099. stavkom 1. Zakona o građanskom postupku, sud pred kojim je pokrenut postupak po službenoj dužnosti u svakoj fazi postupka ispituje pitanje nadležnosti poljskih sudova. U slučaju nenadležnosti, zahtjev proglašava nedopuštenim.
- 11 U skladu s člankom 386. stavkom 6. Zakona o građanskom postupku, pravna ocjena i naznake u pogledu nastavka postupka koje se nalaze u obrazloženju presude žalbenog suda prilikom novog ispitivanja predmeta istodobno obvezuju sud kojemu je predmet vraćen i žalbeni sud. Na temelju članka 13. stavka 2. Zakona o građanskom postupku, ta se odredba također analogijom primjenjuje u predmetima u okviru izvanparničnog postupka.

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 12 HR je poljska državljanka koja od 2005. živi u Bruxellesu (Belgija), gdje je zaposlena na neodređeno vrijeme kao dužnosnica Europske službe za vanjsko djelovanje (ESVD). KO je belgijski državljanin koji također živi u Bruxellesu.
- 13 HR i KO upoznali su se 2013. U lipnju 2014. uselili su se u zajedničko kućanstvo u Bruxellesu. Iz njihove veze 16. travnja 2015. u istom je gradu rođena kći MO, koja ima dvojno državljanstvo, poljsko i belgijsko. Iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da su HR i KO u odnosu na nju oboje nositelji roditeljske odgovornosti.

- 14 Nakon MO-ina rođenja, HR je više puta s njom boravila u Poljskoj, uz KO-ovu suglasnost, tijekom svojeg roditeljskog dopusta, a potom i godišnjih odmora te praznika, a ta su razdoblja ponekad trajala i do tri mjeseca. Tijekom tih boravaka HR je živjela s djetetom kod svojih roditelja u Przesieki (Poljska) ili u stanu u Poznanju (Poljska), čiji je vlasnik od 2013.
- 15 HR i KO rastali su se u kolovozu 2016. i od tada žive odvojeno u Bruxellesu. MO živi s HR te se, u dogovoru s njom, KO susreće s kćeri jednom tjedno, subotom od 10 do 16h. Potonji je u svojem stanu uredio sobu u kojoj ona može boraviti. Osim toga, roditelji su pokrenuli postupak posredovanja da bi pokušali urediti pitanje roditeljske odgovornosti u odnosu na MO. Od tog postupka se međutim odustalo u studenome 2016.
- 16 MO ne ide ni u vrtić ni u predškolu. HR-ina majka svakodnevno joj pomaže u skrbi oko djeteta. Ranije joj je tu pomoć pružala dadilja poljskog podrijetla. HR i MO imaju prijavljeno boravište i u Belgiji i u Poljskoj. HR i njezina obitelj s djetetom komuniciraju na poljskom, dok mu se KO obraća na francuskom. Njihova kći govori i razumije pretežno prvi od navedenih jezika.
- 17 HR se želi s MO nastaniti u Poljskoj, čemu se KO protivi. U tom kontekstu, HR je 10. listopada 2016. podnijela Sądu Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Općinski sud u Poznań-Stare Miasto u Poznanju, Poljska) zahtjev da se, s jedne strane, kao MO-ino boravište utvrdi njezino mjesto boravišta i, s druge strane, da se odredi KO-ovo pravo na posjećivanje.
- 18 Rješenjem od 2. studenoga 2016. Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Općinski sud u Poznań-Stare Miasto u Poznanju) odbio je taj zahtjev zbog međunarodne nenadležnosti poljskih sudova za rješavanje potonjeg. Prema navodu tog suda, budući da HR živi i radi u Bruxellesu i da MO živi s njom, uobičajeno boravište djeteta nalazi se u Belgiji. Prema tome, sukladno članku 8. stavku 1. Uredbe br. 2201/2003 belgijski su sudovi nadležni za odlučivanje o roditeljskoj odgovornosti u pogledu MO. Činjenica da HR s djetetom često posjećuje svoju obitelj u Poljskoj i da je vlasnica stana u toj državi članici ni na koji način ne dovodi u pitanje taj zaključak.
- 19 HR je 17. studenoga 2016. podnijela žalbu protiv tog rješenja Sądu Okręgowy w Poznaniu (Okružni sud u Poznanju, Poljska). Osim toga, KO je tijekom veljače 2017. briselskom sudu podnio zahtjev koji se odnosi na roditeljsku odgovornost u odnosu na MO. Međutim, potonji sud je prekinuo postupak u očekivanju odluke u postupku pokrenutom pred poljskim sudovima.
- 20 Rješenjem od 28. ožujka 2017. Sąd Okręgowy w Poznaniu (Okružni sud u Poznanju) ukinuo je rješenje Sąda Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Općinski sud u Poznań-Stare Miasto u Poznanju), smatrajući da su na temelju članka 8. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003 poljski sudovi nadležni za rješavanje zahtjeva u glavnom postupku.
- 21 U tom pogledu, žalbeni sud je smatrao da je, na datum podnošenja tog zahtjeva, MO-ino uobičajeno boravište bilo u Poljskoj. U tom kontekstu, taj sud podsjeća da, sukladno sudskoj praksi Suda, osobito presudi od 22. prosinca 2010., Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), uobičajeno boravište djeteta odgovara mjestu koje odražava određeni stupanj njegove integracije u društvenu i obiteljsku okolinu. Međutim, prema navodu žalbenog suda, MO, u dobi od 18 mjeseci na datum podnošenja zahtjeva u glavnom postupku, nije bila integrirana u belgijsku društvenu okolinu s obzirom na to da nije pohađala ni vrtić ni predškolu niti je imala dadilju te nacionalnosti, a jedina osoba u vezi s tom okolinom koju je susretala bio je njezin otac. Od rujna 2016. MO-ina obiteljska okolina bila je ograničena na njezinu majku, koja je o njoj svakodnevno skrabila. Dakle, MO je povezana s poljskom tradicijom i kulturom preko svoje majke i njezine obitelji, s obzirom na to da je imala poljsku dadilju te se uglavnom izražava na poljskom, provela je godišnje odmore i praznike kao i većinu HR-ina roditeljskog dopusta u Poljskoj te je i krštena u toj državi članici.

- 22 Osim toga, prema mišljenju tog istog suda, okolnost da HR i KO nisu vjenčani i da nisu kupili stan u Bruxellesu dokazuje da HR nema namjeru boraviti u Belgiji dulje nego što joj nameće njezina profesionalna aktivnost. Nasuprot tomu, njezino stjecanje stana u Poznanju i njezini redoviti i produljeni boravci u Poljskoj dokazuju da ona ima namjeru vratiti se i živjeti u toj državi članici.
- 23 Tijekom travnja 2017. belgijski državni odvjetnik donio je u pogledu MO odluku o zabrani izlaska iz državnog područja, i to na neodređeno vrijeme. HR je ipak ishodila dozvolu boravka s djetetom u Poljskoj od 11. srpnja do 12. kolovoza 2017.
- 24 Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Općinski sud u Poznań-Stare Miasto u Poznanju) ponovno je odlučivao o predmetu u glavnom postupku nakon ukidanja njegova prvotnog rješenja. HR je osim toga 19. lipnja 2017. pred tim sudom podnijela dodatni zahtjev kako bi joj se dopustilo odvođenje MO u Poljsku.
- 25 Taj sud smatra da su, uzimajući u obzir sudsku praksu Suda, posebice presudu od 22. prosinca 2010., Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), moguća dva tumačenja pojma „uobičajeno boravište” djeteta, u smislu članka 8. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003 u predmetu koji se pred njime rješava.
- 26 Naime, moguće je odrediti boravište dojenčeta kao što je MO uzimajući u obzir samo integracijske veze koje proizlaze od roditelja koji za dijete stvarno i svakodnevno skrbi. U tom smislu, bit će odlučujuće veze koje dijete održava s državom članicom čije državljanstvo ima taj roditelj, što se dokazuje činjenicom da ondje boravi tijekom praznika i godišnjeg odmora tog roditelja, da djed i baka i daljnji srodnici djeteta od strane istog roditelja borave u toj državi, da je tamo kršteno i da se izražava pretežno na jeziku te države.
- 27 Međutim, u istoj mjeri bi se i druge okolnosti mogle uzeti u obzir, posebice činjenica da predmetno dijete svakodnevno boravi u danj državi članici, da roditelj koji za njega faktično skrbi obavlja svoju profesionalnu aktivnost u toj državi, da se dijete ondje koristi zdravstvenom skrbi i da je drugi roditelj, s kojim dijete ima redovite kontakte, državljanin navedene države i da u njoj uobičajeno boravi.
- 28 U tim je okolnostima Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Općinski sud u Poznań-Stare Miasto u Poznanju) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li članak 8. stavak 1. Uredbe [br. 2201/2003] u okolnostima predmetnog slučaja tumačiti na način da je:

uobičajeno boravište osamnaestomjesečnog djeteta u državi članici koja zbog sljedećih okolnosti odražava određenu integraciju djeteta u društvenu i obiteljsku okolinu: državljanstvo roditelja koji svakodnevno čuva i odgaja dijete, činjenica da dijete upotrebljava službeni jezik te države članice, da je u njoj kršteno i tamo boravilo i do tri mjeseca tijekom roditeljskog dopusta tog roditelja i drugih dopusta na koje je taj roditelj imao pravo tijekom razdoblja praznika, kao i kontakt s obitelji tog roditelja,

ako dijete ostatak vremena boravi s tim roditeljem u drugoj državi članici, taj je roditelj u njoj zaposlen na temelju ugovora o radu na neodređeno vrijeme i dijete u njoj održava redovite, ali vremenski ograničene kontakte s drugim roditeljem i njegovom obitelji?

2. Treba li, kako bi se na temelju članka 8. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003 utvrdilo uobičajeno boravište osamnaestomjesečnog djeteta koje zbog njegove dobi svakodnevno čuva i odgaja samo jedan roditelj i koje održava redovite, ali vremenski ograničene kontakte s drugim roditeljem, ako se roditelji nisu sporazumjeli o izvršavanju roditeljske skrbi i prava na posjećivanje djeteta, radi ocjene integracije djeteta u društvenu i obiteljsku okolinu u jednakoj mjeri uzeti u obzir povezanost djeteta sa svakim od roditelja ili treba više uzeti u obzir njegovu povezanost s roditeljem koji ga svakodnevno čuva i odgaja?”

Postupak pred Sudom

- 29 Sud koji je uputio zahtjev zatražio je da se o ovom zahtjevu za prethodnu odluku odluči u hitnom prethodnom postupku, predviđenom člankom 107. Poslovnika Suda. Peto vijeće je 6. rujna 2017., saslušavši nezavisnog odvjetnika, odlučilo da se ne prihvati taj zahtjev.
- 30 Međutim, predsjednik Suda je 15. studenoga 2017. odlučio da će se ovom predmetu dati prednost pri odlučivanju na temelju članka 53. stavka 3. navedenog Poslovnika.

O prethodnim pitanjima

Dopuštenost

- 31 Kao prvo, u cilju osporavanja dopuštenosti zahtjeva za prethodnu odluku, HR dovodi u pitanje činjenice iznesene u odluci kojom se upućuje prethodno pitanje, za koje smatra da su nepotpune i pogrešne. Prema navodu zainteresirane stranke, samom formulacijom prethodnih pitanja sud koji je uputio zahtjev umanjuje postojeće veze između MO i Poljske.
- 32 U tom pogledu, dostatno je podsjetiti da je, u okviru postupka predviđenog člankom 267. UFEU-a, koji se temelji na jasnoj podjeli uloga između nacionalnih sudova i Suda, samo Sud nadležan odlučivati o tumačenju ili valjanosti akta Unije, na temelju činjenica na koje ga je uputio sud koji je uputio zahtjev. I utvrđivanje i ocjena činjenica predmeta pripadaju nadležnosti toga potonjeg suda (vidjeti u tom smislu presude od 3. rujna 2015., Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, t. 13. i navedenu sudsku praksu i od 21. srpnja 2016., Argos Supply Trading, C-4/15, EU:C:2016:580, t. 29. i navedenu sudsku praksu).
- 33 Stoga na Sudu nije rješavanje eventualnih nesporazuma koji se odnose na činjenice slučaja. Na njemu je, s druge strane, tumačenje Uredbe br. 2201/2003 s obzirom na premise koje je postavio sud koji je uputio zahtjev.
- 34 Kao drugo, HR osporava nužnost navedenih prethodnih pitanja. U tom pogledu, ona dvoji da bi odgovor Suda o pitanju međunarodne nadležnosti poljskih sudova bio i dalje koristan uzimajući u obzir vrijeme koje je proteklo od podnošenja zahtjeva u vezi s roditeljskom odgovornošću prema MO. U ovom stadiju, umjesto toga trebalo bi, u interesu djeteta, odlučiti o meritumu. Osim toga, sud koji je uputio zahtjev, zapravo, nije izrazio nikakvu dvojbu u pogledu tumačenja prava Unije i samo traži od Suda da potvrdi ocjenu činjenica koja je protivna onoj koju je proveo Sąd Okręgowy w Poznaniu (Okružni sud u Poznaniu), iako takva ocjena nije u nadležnosti Suda.
- 35 U tom pogledu, treba podsjetiti da je, u okviru suradnje između Suda i nacionalnih sudova, uspostavljene člankom 267. UFEU-a, isključivo na nacionalnom sudu da ocijeni, s obzirom na posebnosti svakog predmeta, nužnost prethodne odluke kako bi mogao donijeti svoju presudu kao i relevantnost pitanja koja upućuje Sudu (presuda od 14. ožujka 2013., Allianz Hungária Biztosító i dr., C-32/11, EU:C:2013:160, t. 19. i navedena sudska praksa).
- 36 Slijedi da je, u ovom slučaju, sud koji je uputio zahtjev jedini nadležan za ocjenu, neovisno o rješenju koje je donio Sąd Okręgowy w Poznaniu (Okružni sud u Poznaniu), postoje li, u pogledu tumačenja pravila o međunarodnoj nadležnosti predviđenih Uredbom br. 2201/2003, dvojbe koje ovaj zahtjev za prethodnu odluku čine nužnim.
- 37 U tim okolnostima, zahtjev za prethodnu odluku je dopušten.

Meritum

- 38 Svojim dvama pitanjima, koja je potrebno zajedno ispitati, sud koji je uputio zahtjev se pita, u bitnome, o tumačenju pojma „uobičajeno boravište” djeteta, u smislu članka 8. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003 i, posebice, o elementima koji omogućuju utvrđivanje mjesta uobičajenog boravišta dojenčeta, u okolnostima poput onih u glavnom postupku.
- 39 U tom pogledu, treba podsjetiti da su, sukladno toj odredbi, sudovi države članice nadležni u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću prema djetetu koje ima uobičajeno boravište u državi članici u trenutku pokretanja postupka.
- 40 U izostanku, u toj uredbi, definicije pojma „uobičajeno boravište” djeteta ili upućivanja na pravo država članica u tom pogledu, Sud je u više navrata presudio da je riječ o autonomnom pojmu prava Unije koji treba tumačiti s obzirom na kontekst odredbi u kojima se on spominje i ciljeve Uredbe br. 2201/2003, osobito onaj koji proizlazi iz njezine uvodne izjave 12., prema kojoj se njome utvrđena pravila o nadležnosti temelje na svrsi zaštite interesa djeteta, a posebno na kriteriju blizine (presude od 2. travnja 2009., A, C-523/07, EU:C:2009:225, t. 31., 34. i 35.; od 22. prosinca 2010., Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, t. 44. do 46.; od 9. listopada 2014., C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, t. 50. i od 8. lipnja 2017., OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, t. 40.).
- 41 Prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, prilikom utvrđivanja uobičajenog boravišta djeteta treba voditi računa o svim činjenicama svakoga konkretnog slučaja. Osim fizičke prisutnosti djeteta na području neke države članice, treba uzeti u obzir i druge faktore koji mogu uputiti na to da ta prisutnost nije vremenski ograničenoga ili povremenoga karaktera i da upućuje na određenu integraciju djeteta u društvenu i obiteljsku okolinu (vidjeti u tom smislu presude od 2. travnja 2009., A, C-523/07, EU:C:2009:225, t. 37. i 38.; od 22. prosinca 2010., Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, t. 44., 47. do 49. i od 8. lipnja 2017., OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, t. 42. i 43.).
- 42 Iz te sudske prakse proizlazi da uobičajeno boravište djeteta u smislu Uredbe br. 2201/2003 odgovara mjestu gdje se stvarno nalazi središte njegovih životnih interesa. Za potrebe primjene članka 8. stavka 1. te uredbe, sud pred kojim je postupak pokrenut mora utvrditi gdje se nalazi to središte u trenutku podnošenja zahtjeva koji se odnosi na roditeljsku odgovornost prema djetetu.
- 43 U tom okviru potrebno je općenito uzeti u obzir čimbenike kao što su trajanje, regularnost, uvjeti i razlozi boravka djeteta na području različitih država članica o kojima je riječ, mjesto i uvjeti školovanja djeteta kao i obiteljske i društvene veze djeteta u navedenim državama članicama (vidjeti u tom smislu presudu od 2. travnja 2009., A, C-523/07, EU:C:2009:225, t. 39.).
- 44 Osim toga, ako dijete nije školske dobi, posebno ako se radi o dojenčetu, okolnosti koje okružuju referentnu osobu ili osobe s kojima živi, koje stvarno o njemu skrbe i svakodnevno se o njemu brinu – u pravilu njegovi roditelji – posebno su važne za određivanje mjesta gdje se nalazi središte njegovih životnih interesa. Naime, Sud je istaknuo da je okolina takvog djeteta uglavnom obiteljska, koju određuje ta osoba ili te osobe i da nužno dijeli društvenu i obiteljsku okolinu okruženja o kojem ovisi (vidjeti u tom smislu presudu od 22. prosinca 2010., Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, t. 53. do 55.).
- 45 Prema tome, u slučaju da takvo dojenče svakodnevno živi sa svojim roditeljima, potrebno je, među ostalim, odrediti mjesto gdje su oni stalno prisutni i integrirani u društvenu i obiteljsku okolinu. U tom pogledu, treba voditi računa o čimbenicima kao što su trajanje, regularnost, uvjeti i razlozi njihova boravka na području različitih država članica o kojima je riječ kao i o obiteljskim i društvenim vezama koje oni i dijete ondje održavaju (vidjeti u tom smislu presudu od 22. prosinca 2010., Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, t. 55. i 56.).

- 46 Naposljetku, namjera roditelja da se s djetetom nastane u danoj državi članici, kada se očituje konkretnim mjerama, također se može uzeti u obzir za određivanje mjesta njegova uobičajenog boravišta (vidjeti u tom smislu presude od 2. travnja 2009., A, C-523/07, EU:C:2009:225, t. 40.; od 9. listopada 2014., C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, t. 52. i od 8. lipnja 2017., OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, t. 46.).
- 47 Budući da je upućeno na ta općenita razmatranja, iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da je, u ovom slučaju, dijete MO rođeno i boravi u Bruxellesu s obama roditeljima i da, na datum podnošenja zahtjeva za određivanje načina izvršavanja roditeljske odgovornosti, nakon njihove rastave, i dalje živi u Bruxellesu s HR, koja faktično skrbi o djetetu. Iz te odluke također proizlazi da HR, koja već više godina živi u tom istom gradu, ondje izvršava profesionalnu aktivnost u okviru radnog odnosa na neodređeno vrijeme. Te okolnosti stoga dokazuju da su, u trenutku podnošenja zahtjeva sudu koji je uputio zahtjev, HR i dijete koje o njoj ovisi bili stalno prisutni na belgijskom državnom području. Osim toga, s obzirom na njegovo trajanje, regularnost, uvjete i razloge, takav boravak načelno znači izvjesnu integraciju dotičnog roditelja u društvenu okolinu koju dijeli s djetetom.
- 48 Nadalje, iako je točno da je, ako njegovi roditelji žive odvojeno, obiteljska okolina određenog dojenčeta uvelike određena roditeljem s kojim ono svakodnevno živi, drugi roditelj je također dio te okoline ako dijete s njim nastavlja imati redovite kontakte. Stoga, u mjeri u kojoj takav odnos postoji, o tome treba voditi računa kako bi se odredilo mjesto u kojem se nalazi središte djetetovih životnih interesa.
- 49 Težina koju treba pridati tom odnosu varira prema okolnostima svakog pojedinačnog slučaja. Za potrebe predmeta poput ovoga u glavnom postupku dostatno je istaknuti da činjenica da je dijete prvotno također živjelo, u gradu u kojem ono uobičajeno boravi, s tim drugim roditeljem kao i činjenica da taj roditelj također boravi u tom gradu i ima tjedne kontakte s djetetom dokazuju da je potonje u predmetnom gradu integrirano u obiteljsku okolinu koju čine oba njegova roditelja.
- 50 Doduše, iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi također da je dijete MO više puta, ponekad i do tri mjeseca, boravilo u Poljskoj, državi članici iz koje HR potječe i gdje boravi njezina obitelj.
- 51 U tom pogledu, utvrđeno je međutim da su razlozi boravka MO u Poljskoj bili godišnji odmori njezine majke i praznici. Ipak, treba navesti da boravci djeteta s roditeljima, u prošlosti, na državnom području države članice u okviru godišnjeg odmora odgovaraju, u načelu, vremenski ograničenim i povremenim prekidima uobičajenog tijeka života. Takvi boravci ne mogu stoga, općenito, predstavljati odlučujuće okolnosti u okviru ocjene mjesta uobičajenog boravišta djeteta. Činjenica da su, u ovom slučaju, ti boravci trajali ponekad više tjedana, čak i više mjeseci, sama po sebi ne dovodi u pitanje relevantnost tih razmatranja.
- 52 U tom kontekstu, nije odlučujuća ni činjenica da je HR podrijetlom iz predmetne države članice i da, na temelju toga, dijete dijeli kulturu te države – što osobito potvrđuje jezik na kojem se pretežno izražava i činjenica da je tamo bilo kršteno – i održava odnose s članovima obitelji koji borave u toj državi.
- 53 Doista, kao što to ističu HR i poljska vlada u svojim očitovanjima, Sud je u svojoj presudi od 22. prosinca 2010., Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, t. 55.), presudio da se geografsko i obiteljsko podrijetlo roditelja koji skrbi o djetetu mogu uzeti u obzir za utvrđivanje integracije u društvenu i obiteljsku okolinu navedenog roditelja i, posljedično, integracije djeteta.
- 54 Međutim, kao što je to istaknuto u točki 41. ove presude, određivanje uobičajenog boravišta djeteta, u smislu članka 8. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003, podrazumijeva općenitu analizu konkretnih okolnosti svakog pojedinačnog slučaja. Naznake dane u okviru jednog predmeta na drugi se stoga mogu primijeniti samo s oprezom.

- 55 U tom pogledu, u predmetu u kojem je donesena presuda od 22. prosinca 2010., Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), B. Mercredi preselila se iz Ujedinjene Kraljevine, gdje je prethodno boravila sa svojom kćeri, na otok Réunion (Francuska) dok je potonja imala samo dva mjeseca. U trenutku preseljenja B. Mercredi je sama imala pravo na skrb o djetetu u smislu članka 2. točke 9. Uredbe br. 2201/2003. Budući da su na datum podnošenja tužbe u tom predmetu majka i kći na predmetnom otoku boravile samo nekoliko dana, radilo se o tome da se utvrdi je li uobičajeno boravište djeteta u smislu te uredbe ostalo u Ujedinjenoj Kraljevini ili je, uzimajući u obzir takvo geografsko preseljenje, preneseno u Francusku. U tom kontekstu, okolnosti prema kojima je B. Mercredi bila podrijetlom s tog otoka, da njezina obitelj još ondje živi i da ona govori francuski čine naznake koje dokazuju njezino trajno preseljenje i stoga prijenos uobičajenog boravišta njezine kćeri.
- 56 S druge strane, u kontekstu poput onog u glavnom postupku, geografsko podrijetlo roditelja koji faktično skrbi o djetetu i veze koje potonji održava sa svojom obitelji u dotičnoj državi članici ne mogu prikriti, za potrebe određivanja mjesta u kojem se nalazi središte djetetovih životnih interesa, objektivne okolnosti koje upućuju na to da je stalno boravio s tim istim roditeljem u drugoj državi članici u trenutku podnošenja zahtjeva u vezi s roditeljskom odgovornošću.
- 57 Osim toga, kad je riječ o kulturološkim vezama djeteta u pogledu države članice podrijetla njegovih roditelja, točno je da one mogu dokazati postojanje određene blizine djeteta i predmetne države članice, koja u biti odgovara državljanskoj vezi. Djetetovo znanje jezika i njegovo državljanstvo stoga također mogu biti, ovisno o slučaju, indicija mjesta gdje ono uobičajeno boravi (vidjeti u tom smislu presudu od 2. travnja 2009., A, C-523/07, EU:C:2009:225, t. 39.).
- 58 Međutim, zakonodavac Unije Uredbom br. 2201/2003, u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, takvim razmatranjima daje samo ograničeno mjesto. Konkretno, na temelju te uredbe, nadležnost sudova države članice čiji je dijete državljanin može imati prednost pred nadležnošću sudova države članice njegova uobičajenog boravišta samo u okolnostima i uvjetima taksativno navedenim u člancima 12. i 15. te uredbe.
- 59 Taj se izbor temelji na određenom pojmu najboljeg interesa djeteta. Naime, zakonodavac Unije smatra da su sudovi koji su geografski blizu uobičajenog boravišta djeteta općenito primjereniji za ocjenu mjera koje treba donijeti u njegovu interesu (vidjeti u tom smislu presude od 23. prosinca 2009., Deteček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, t. 36.; od 15. srpnja 2010., Purrucker, C-256/09, EU:C:2010:437, t. 91. i od 15. veljače 2017., W i V, C-499/15, EU:C:2017:118, t. 51. i 52.).
- 60 Stoga se za tumačenje pojma „uobičajeno boravište” djeteta, u smislu članka 8. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003, ne može dati prednost kulturološkim vezama djeteta ili njegovu državljanstvu na štetu objektivnih geografskih razloga, osim u slučaju nepoštovanja namjere zakonodavca Unije.
- 61 Naposljetku, okolnost da roditelj koji faktično skrbi o djetetu, ovisno o slučaju, ima namjeru vratiti se i s njim živjeti u državi članici svojeg podrijetla ne može biti odlučujuća u kontekstu poput onog u glavnom postupku.
- 62 Doduše, kao što je to istaknuto u točki 46. ove presude, namjera roditelja može biti relevantan čimbenik za određivanje mjesta gdje se nalazi uobičajeno boravište djeteta.
- 63 Međutim, s jedne strane, okolnost da o djetetu faktično skrbi jedan od njegovih roditelja ne znači da namjera roditelja u svim slučajevima znači samo njegovu volju. Naime, ako su oba roditelja nositelji prava na skrb nad djetetom u smislu članka 2. točke 9. Uredbe br. 2201/2003 i namjeravaju izvršavati to pravo, u obzir treba uzeti volju svakoga od njih.

- 64 S druge strane i u svakom slučaju, budući da se određivanje uobičajenog boravišta djeteta u smislu Uredbe br. 2201/2003 temelji na objektivnim okolnostima, namjera roditelja u načelu sama po sebi nije odlučujuća u tom pogledu. Riječ je samo, ovisno o slučaju, o indiciji koja nadopunjuje skup suglasnih elemenata (vidjeti u tom smislu presudu od 8. lipnja 2017., OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, t. 47. i 51.).
- 65 Stoga namjera roditelja koji faktično skrbi o djetetu da se s njim u budućnosti nastani u državi članici svojeg podrijetla, bez obzira na to je li dokazana ili nije, ne može sama po sebi značiti prijenos mjesta uobičajenog boravišta djeteta u tu državu članicu. Kao što to ističe češka vlada, u okolnostima poput onih u glavnom postupku pitanje mjesta gdje se, na datum podnošenja zahtjeva u vezi s roditeljskom odgovornošću prema djetetu, nalazilo njegovo uobičajeno boravište ne može se zamijeniti s onim eventualnog budućeg prijenosa toga uobičajenog boravišta u drugu državu članicu. Na temelju činjenice da je taj roditelj na taj datum imao namjeru nastaniti se u budućnosti u državi svojeg podrijetla stoga se ne može zaključiti da je dijete ondje već boravilo na navedeni datum.
- 66 S obzirom na prethodna razmatranja, na postavljena pitanja treba odgovoriti tako da članak 8. stavak 1. Uredbe br. 2201/2003 treba tumačiti na način da uobičajeno boravište djeteta u smislu te uredbe odgovara mjestu gdje se stvarno nalazi središte njegovih životnih interesa. Na nacionalnom je sudu da utvrdi gdje se nalazi to središte u trenutku podnošenja zahtjeva u vezi s roditeljskom odgovornošću prema djetetu na temelju skupa suglasnih činjeničnih elemenata. U tom pogledu, u predmetu poput onog u glavnom postupku, s obzirom na činjenice koje je utvrdio taj sud, odlučujuće okolnosti zajedno čine:
- činjenica da je dijete od rođenja do rastave svojih roditelja uobičajeno s njima živjelo na određenom mjestu;
 - okolnost da roditelj koji nakon rastave para faktično skrbi o djetetu i dalje s njim svakodnevno boravi na tom mjestu i ondje obavlja svoju profesionalnu aktivnost u okviru radnog odnosa na neodređeno vrijeme i
 - činjenica da dijete u navedenom mjestu ima redovite kontakte sa svojim drugim roditeljem, koji i dalje boravi na tom istom mjestu.

Nasuprot tomu, u predmetu poput onog u glavnom postupku ne mogu se smatrati odlučujućima sljedeće okolnosti:

- boravci roditelja koji faktično skrbi o djetetu koje je u prošlosti ostvario s njim na području države članice svojeg podrijetla u okviru godišnjih odmora ili praznika;
- podrijetlo predmetnog roditelja, kulturološke veze djeteta u pogledu te države članice koje iz tog proizlaze i njegove veze s obitelji koja boravi u navedenoj državi članici i
- eventualna namjera tog roditelja da se u budućnosti s djetetom nastani u toj istoj državi članici.

Troškovi

- 67 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (peto vijeće) odlučuje:

Članak 8. stavak 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, treba tumačiti na način da uobičajeno boravište djeteta u smislu te uredbe odgovara mjestu gdje se stvarno nalazi središte njegovih životnih interesa. Na nacionalnom je sudu da utvrdi gdje se nalazi to središte u trenutku podnošenja zahtjeva u vezi s roditeljskom odgovornošću prema djetetu na temelju skupa suglasnih činjeničnih elemenata. U tom pogledu, u predmetu poput onog u glavnom postupku, s obzirom na činjenice koje je utvrdio taj sud, odlučujuće okolnosti zajedno čine:

- činjenica da je dijete od rođenja do rastave svojih roditelja uobičajeno s njima živjelo na određenom mjestu;
- okolnost da roditelj koji nakon rastave para faktično skrbi o djetetu i dalje s njim svakodnevno boravi na tom mjestu i ondje obavlja svoju profesionalnu aktivnost u okviru radnog odnosa na neodređeno vrijeme i
- činjenica da dijete u navedenom mjestu ima redovite kontakte sa svojim drugim roditeljem, koji i dalje boravi na tom istom mjestu.

Nasuprot tomu, u predmetu poput onog u glavnom postupku ne mogu se smatrati odlučujućima sljedeće okolnosti:

- boravci roditelja koji faktično skrbi o djetetu koje je u prošlosti ostvario s njim na području države članice svojeg podrijetla u okviru godišnjih odmora ili praznika;
- podrijetlo predmetnog roditelja, kulturološke veze djeteta u pogledu te države članice koje iz tog proizlaze i njegove veze s obitelji koja boravi u navedenoj državi članici i
- eventualna namjera tog roditelja da se u budućnosti s djetetom nastani u toj istoj državi članici.

Potpisi